Försvarsutskottet

Statsrådets redogörelse till riksdagen om Finlands fortsatta deltagande i säkerhetssektorns utbildningssamarbete i Irak

Till utrikesutskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse till riksdagen om Finlands fortsatta deltagande i säkerhetssektorns utbildningssamarbete i Irak (SRR 5/2017 rd): Ärendet har remitterats till försvarsutskottet för utlåtande till utrikesutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört
- biträdande avdelningschef Timo Kantola, utrikesministeriet
- ambassadråd Theresa Zitting, utrikesministeriet
- äldre avdelningsstabsofficer Matti Kemppilä, försvarsministeriet
- biträdande avdelningschef för operativa avdelningen, övl Kari Kaakinen, Huvudstaben.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän bedömning

Republikens president och utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskottet lade vid sitt möte den 5 maj 2017 fast att Finland ska fortsätta delta i den multinationella insatsen ”Operation Inherent Resolve” (OIR) med en numerär på cirka 100 soldater från och med den 1 september 2017 till och med den 31 december 2018. Detta inbegriper deltagande i utbildnings- och rådgivningsuppdrag i Irak och deltagande i nödvändiga stabs-, förvaltnings- och stöduppgifter. Eftersom det handlar om en militär insats som är särskilt krävande föreläggs riksdagen en redogörelse i enlighet med lagen om militär krishantering.

Försvarsutskottet konstaterar att detta är den tredje redogörelsen om Irak som föreläggs riksdagen. Utskottet har behandlat deltagande i militära insatser i tidigare utlåtanden (FsUU 1/2016 rd, FsUU 16/2014 rd). Om man ser till det samlade säkerhetsläget i Irak är den största förändringen jämfört med tidigare redogörelser att de områden som intagits av Isil (IS, Daesh) hela tiden blivit mindre. Enligt redogörelsen omfattar de nu omkring 7 procent av hela landets yta.

Mandatet för utbildningsinsatsen i Irak har inte förändrats och koalitionen stöder sig på resolution 2170 (2014) från FN:s säkerhetsråd, som betonar att det är nödvändigt att alla medlemsländer i FN aktivt samarbetar för att bekämpa terrorhotet från ISIL. I ett brev till FN:s generalsekreterare den 25 juni 2014 bad Iraks utrikesminister om bistånd för utbildning och materiel för kampen mot Isil. Den 19 september 2014 yttrade sig säkerhetsrådets ordförande om läget i Irak utifrån konsensus inom säkerhetsrådet och vädjade till det internationella samfundet att stärka och utvidga biståndet till Irak. Mandatet har ansetts vara tillräckligt omfattade för alla länder som deltar i utbildningsinsatsen. Bland deltagarna märks alla nordiska länder utom Island.

Enligt uppgifter till utskottet har det förändrade läget ute på fältet lett till att också Finland måste omdisponera sin personal i utbildningsinsatsen. Sammantaget sett anser utskottet det motiverat att Finland fortsatt deltar i den militära utbildningsinsatsen på det sätt som regeringen beskriver i redogörelsen. Utskottet påpekar att insatsen dels är ett deltagande i koalitionen mot ISIL där 68 länder är engagerade, dels ett stöd till Frankrike efter terrordåden i Paris.

Irakinsatsen kräver långsiktighet av det internationella samfundet för att den ska ge önskat resultat. Det är viktigt att Finland också är öppet för andra sätt att stödja Irak, menar utskottet. Mot den bakgrunden stämmer Finlands deltagande i polisutbildningsinsatsen i Bagdad från och med 2018 väl ihop med den övergripande handlingsmodellen för att stödja stabilitet och återuppbyggnad i Irak.

Utskottet vill betona att åtgärder i olika former mot ISIL förblir verkningslösa om länderna i området inte själva tar ett större ansvar och en mer synlig roll i att utrota de orsaker som har bidragit till Isil:s resning. Utan en fungerande demokrati och ekonomi, god förvaltning och respekt för de mänskliga rättigheterna kommer vi inte åt orsakerna till stödet för Isil. Militära åtgärder är endast ett element i det internationella arbetet mot ISIL. Minst lika viktigt är det att utnyttja element i utvecklingssamarbetet och humanitärt bistånd och att utveckla ländernas egen kapacitet.

Handlingsmodellen i Irak och de finländska truppernas deltagande

Utbildningen (Building Partnership Capacity, BPC) och rådgivningen (Advise and Assist, A&A) är en del av verksamheten inom OIR-insatsen, sägs det i redogörelsen. Målet är i båda fallen att förbättra de irakiska säkerhetsstyrkornas, irakiska Kurdistan medräknat, kapacitet att bekämpa ISIL, att återställa den lagliga statsmaktens kontroll och stödja åtgärderna för att återställa säkerhet och stabilitet i regionen. OIR-insatsen har fyra regionala BPC-utbildningscenter i Irak. Dessutom bedrivs rådgivningsverksamhet (A&A) för staber och trupper i de områden där de är aktiva.

Den finländska krishanteringstruppen har gett soldater från peshmerga militärutbildning ända upp på truppnivå. Vidare har Finland stött den sjukvårdsutbildning som Tyskland har tillhandahållit. Det är meningen att Finland fortsatt ska delta i insatsen med cirka 100 soldater från och med den 1 september 2017 till och med den 31 december 2018. Deltagandet avser inkludera utbildning och rådgivning, nödvändigt självskydd och nationella stöd- och underhållselement.

Det är tänkt att utbildningen och rådgivningen ska breddas till att också omfatta andra irakiska säkerhetsstyrkor förutom peshmergatrupperna. Med ett nytt nationellt mandat kan Finland ge utbildning och rådgivning inte bara i norra Irak utan också i andra delar av irakiskt territorium. Må-

let är att utbildningen i fortsättningen ska bygga på mobila utbildningsgrupper som har två större utbildningscenter och tre mindre regionala utbildningscenter som bas. Finlands exakta insatsområde ska avtalas i samråd med de övriga koalitionsländerna. Tanken är att Finland ska stå för förutsättningarna för logistiskt stöd inom Erbilområdet, däribland arrangemang för basen. Vidare ska Finland sätta in stabs- och förbindelseofficerare i de ledande och stödjande staberna i Irak, Kuwait, Jordanien och Qatar.

Utskottet anser att avgränsningen i redogörelsen är nödvändig, det vill säga att paramilitära trupper inte ska ingå i den utbildning, rådgivning och biståndsverksamhet som Finland ger. Inga ändringar föreslås i befogenheterna att använda maktmedel och soldaternas status och rätt att bära vapen ska också framöver grunda sig på notväxling mellan Finland och Irak.

I utbildningen och rådgivningen kan det eventuellt uppstå situationer som kräver att maktmedel används i självförsvar, påpekar utskottet. När de finländska trupperna i Irak fokuserar på utbildning och rådgivning medför det inga praktiska problem att de deltagande länderna inte har gemensamt överenskomna insatsregler, enligt sakkunniga. Utskottet ser det som viktigt att insatsreglerna för de finländska soldaterna i så hög grad som möjligt ligger i linje med reglerna för de länder som de finländska trupperna bedriver nära samarbete med.

Det är angeläget, menar utskottet, att koalitionens utbildning och rådgivning konsekvent arbetar för att ansvaret för att utbilda trupper stegvis överförs till irakiska myndigheter. Enligt uppgifter till utskottet inriktas de finländska truppernas utbildningsinsatser i allt större utsträckning snarare på att förbättra de lokala utbildarnas färdigheter (train the trainers).

De totala kostnaderna för utbildningsinsatsen uppgår i år till cirka 31 miljoner euro och nästa år till 28 miljoner euro. Kostnaderna för nästa år preciseras efter truppbildningen, när de deltagande ländernas trupperbjudanden samordnas.

Riskbedömning

I tidigare utlåtanden har utskottet gjort en heltäckande bedömning av de risker som kan hota de finländska truppernas säkerhet. Hotbilderna mot de finländska trupperna är enligt utskottets bedömning följande: vägbomber och självmordsattacker, direkt eller indirekt eldgivning, eventuell användning av kemiska vapen och trafikolyckor.

Om insatsen exempelvis utvidgas till de mellersta delarna av Irak, kan risken öka, bedömer utskottet. Samtidigt påpekar utskottet att bara det faktum att de finländska trupperna har större krav på rörlighet oundvikligen kan leda till att de finländska soldaterna löper större risk att utsättas bland annat för vägbomber än trupper som ordnar sin utbildning på ett ställe. Av den samlade finländska styrkan ska något över hundra finländska soldater arbeta med självskydd och det visar enligt utskottet att man är inställd på att risknivån höjs.

Enligt utskottet är det klart att försvarsmakten kommer att reagera omedelbart och förse trupperna med nödvändig materiel, om det vid en utvidgning av insatsområdet visar sig att till exempel att fordonen inte ger tillräckligt bra skydd.

Fördelar för det nationella försvaret

På senare år har utbildning och rådgivning fått en mer framträdande roll i krishanteringsinsatser, enligt vad utskottet erfar. Enligt utskottets bedömning har Finland möjlighet att erbjuda precis den här typen av verksamhet tack vare sin värnpliktsarmé. Lärdomarna från utbildningen av finländska beväringar kan utnyttjas i stor skala i olika insatser och liksom exemplet med Iran visar har de finländska truppernas kompetens omnämnts i positiva ordalag.

De sakkunniga framhöll att insatser i en multinationell och krävande omgivning också gagnar försvaret av Finland. De finländska trupperna har tillfälle att testa materiel och arbetsrutiner på ett sätt som inte är möjligt hemma i Finland. Utskottet framhåller att Finland redan tidigare har tillhandahållit utbildningsstöd i bland annat Afghanistan, Mali och Somalia. Utbildningsinsatsen i Irak är närmast jämför med liknande insatser i Mali och Afghanistan.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Försvarsutskottet föreslår

att utrikesutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 6.6.2017

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Ilkka Kanerva saml
vice ordförande Mika Kari sd
medlem Thomas Blomqvist sv
medlem Timo Heinonen saml
medlem Marisanna Jarva cent
medlem Antti Kaikkonen cent
medlem Seppo Kääriäinen cent
medlem Elina Lepomäki saml
medlem Krista Mikkonen gröna
medlem Markus Mustajärvi vänst
medlem Lea Mäkipää saf
medlem Sirpa Paatero sd
medlem Markku Pakkanen cent
medlem Mika Raatikainen saf
medlem Jari Ronkainen saf.

Sekreterare var

utskottsråd Heikki Savola.